

Samtidig med at kinesisk film op-
lever et verdensomspændende
gennembrud med film som Chen
Kaiges *Farvel min konkubine* og
Zhang Yimous *Under den røde lygte*
indskrænker de kinesiske myndighe-
der filmskabernes mulighed for frit
at lave film – og få dem i Kina såvel
som internationalt.

'Situationen i den kinesiske film-
verden er mere kaotisk og usikker
end den har været i mange år.' Med
denne vurdering hentyder den en-
gelske filmkritiker og kender af kine-
sisk film, Tony Rains, dels til økono-
mien i kinesisk filmindustri, og dels
til mulighederne for at ytre sig frit i
filmmediet.

Det officielle kinesiske filmsystem
består af 16 filmstudier, som skal
hvile økonomisk i sig selv. Statsstøt-
ten til filmproduktionen blevet fjer-
net undtagen på tre områder: Hæ-
rens produktionsselskab, som laver
propagandafilms, Børnefilmstudiet,
og et selskab for Dokumentarfilm,
som bl.a. laver registrering af store

Af Marianne Østergaard

kende kinesiske film både til visning
i Kina og til eksport.

Under et besøg i Danmark i for-
bindelse med de Kinesiske filmdage
94 gav Teng Jinxian, direktør for
Det Kinesiske Film Bureau, udtryk
for, at censur er en helt naturgiven
ting, fordi filmenes hovedmission er
at retlede ungdommen. Han var
ikke engang beskæmmet over, at
Under den røde lygte og *Farvel min
konkubine* bliver vist i beskårne ud-
gaver i Kina. Hvis man fjerner de
scener, som de unge ikke har godt af

Mellem censur og succes

politiske begivenheder. Selv de få
dygtige ledere af filmstudierne har
svært ved at få økonomien til at løbe
rundt, fordi de har kæmpemæssige
faste udgifter til en stor uproduktiv,
fastansat stab, som skal have løn, so-
cial- og sygesikring, uanset om der
er brug for deres arbejdskraft eller ej.
Det centrale organ i kinesisk film,
Det Kinesiske Film Bureau, mener,
at løsningen på det økonomiske pro-
blem er at lave mere kommercielle
og underholdende film.

Ved siden af den officielle filmin-
dustri er det de senere år opstået en
afhængig filmproduktion – men
både den og udenlandsk produce-
rede film er under angreb for tiden.

Den skærpede kontrol udvirkes af
Det Kinesiske Film Bureau, som er
det centrale organ, der skal god-

at se, bliver det muligt at vise fil-
mene i Kina, lyder resonnementet
lidt omvendt. Og faktisk har *Under
den røde lygte* været helt forbudt i
Kina, før den blev vist i en beskåret
udgave.

Skærpet holdning

Det sidste halve år har de kinesiske
myndigheder skærpet holdningen til
film produceret uden for det offici-
elle kinesiske filmsystem.

I november sidste år blev Hong
Kong-producenterne til *Beijing Ba-
stards* og *The Blue Kite* af den kinesi-
ske stat forbudt at optage flere film i
Fastlandskina. Og i begyndelsen af
1994 offentliggjorde myndighederne
nye restriktioner for filmproduktion.
Fremover bliver det bl.a. forbudt at
eksportere negative til kinesiske
film. Desuden skal råoptagelserne
godkendes af den statslige censur.
Disse to forholdsregler vil gøre det
vanskeligere for filmskaberne at
omgå censorernes retningslinier.

Det maksimale antal co-produk-
tioner med udlandet er blevet fastsat
til 24, og alle film skal produceres
og distribueres af de 16 officielle
studier.

Det kan undre, at de kinesiske
stramninger kommer på et tids-
punkt, hvor kinesisk film soler sig i
succes. Desuden er det de statslige
filminstitutioner selv, der har åbnet
for privatisering af filmproduktio-
nen, fordi de befinder sig på randen
af økonomisk sammenbrud.

Ikke desto mindre ønsker myn-
dighederne altså stadig en vis kon-
trol med filmmediet.

Protest mod filmfestival

Kinesernes ønske om at kontrollere,
hvilke kinesiske film, der distribue-
res – ikke bare i Kina, men også over
for et internationalt publikum –
kom klart til udtryk ved den Inter-
nationale Filmfestival i Rotterdam i
januar 94.

Det Kinesiske Film Bureau indgav
via ambassaden i Haag en officiel
protest mod festivalens visning af en
række kontroversielle kinesiske film
under programmet FilmFree, der
havde fokus på forbudte og censure-
rede film.

'Visning af disse ikke-autoriserede
film vil skade forholdet mellem film-
festivalen og den kinesiske regering,'
hed det i en protestnote fra den ki-
nesiske ambassade i Haag.

Protesten drejede sig om seks
film, som var produceret uden for
det statslige filmsystem og ikke var
godkendt til visning i Kina.: *Beijing
Bastards*, *The Blue Kite*, *The Days, Self
Portrait*, *Discussions Caused by a Film
Being Stopped* og *1966, My Time with
the Red Guards*. De seks film er alle
enten forbudt eller underlagt censur
eller andre begrænsninger i Kina.

Kineserne angav ikke nogen præ-
cis begrundelse for protesten, men
filmfestivalens direktør Emile Fal-
laux mente ikke, det havde direkte
sammenhæng med filmenes ind-
old.

'Det er en rent administrativ protest,
fordi filmene er produceret
uden for de officielle kanaler,' sagde
han og understregede samtidig, at
Rotterdam Filmfestival stræber efter
at vise et ægte billede af bredden i
kinesisk filmproduktion i dag. I år
havde Rotterdam Filmfestival særligt
fokus på kinesisk film, og viste mere
end 40 titler fra Kina, Hong Kong

Tian Zhuangzhuangs film *The Blue Kite*
blev færdigproduceret i al hemmelighed, efter
at myndighederne havde nedlagt forbud
mod den. Stor var deres overraskelse, da den
færdige film blev vist på Cannes festivalen i
1993. I rollen som drengen Titou ses Zhang
Wenayo.

og Taiwan – herunder de kontroversielle, 'uafhængige' film.

Flere af de kinesiske instruktører var til stede under festivalen, og anbefalede trods den kinesiske protest at fortsætte filmvisningerne som planlagt. Hvis situationens udvikling bekymrede dem, lod de sig ikke mærke med det. De regnede heller ikke med at få problemer, når de kom tilbage til Kina, og det er da også et faktum, at hidtil er ingen kinesisk filminstruktør blevet arresteret eller har været udsat for personlige repressalier, sådan som det er sket for f.eks. forfattere. Instruktørerne mente selv, at den internationale opmærksomhed omkring deres værker yder dem en vis beskyttelse.

Filmoptagelser standset

I november 1993 tog myndighederne et af de hidtil mest vidtgående skridt ved at standse optagelserne til en film, hvis manuskript ellers var godkendt af Det Kinesiske Film Bureau. Det var Zhang Yuans filmatisering af romanen, *Chicken Feathers on the Ground*.

I denne sag er forbudet snarere rettet mod personen end mod filmen. Zhang Yuan er nemlig allerede kendt som en kontroversiel figur i moderne kinesisk film. Hans halvdocumentariske film, *Beijing Bastards*, var Kinas første uafhængigt producerede film, og den har skabt opmærksomhed på en række internationale filmfestivaler, hvor den er blevet vist uden de kinesiske myndigheders viden og tilladelse. Filmen handler om

unge storby-kineseres desillusionerede rodløshed og rummer desuden koncertoptagelser med den populære rockmusiker Cui Jian.

Zhang Yuan fortæller, at han har brugt rockmusikken som billede på den kinesiske kunstners liv, fordi rocken var den første uafhængige kunstform.

'Indholdsmæssigt betragtes filmen som problematisk, fordi den handler om rockmusik,' konstaterer han.

Visningen af *Beijing Bastards* fik den officielle kinesiske delegation til at udvandre fra filmfestivalen i Tokyo i oktober 1993, og det var få uger efter denne begivenhed, at optagelserne af Zhang Yuans næste film blev standset.

Det blev imidlertid ikke enden på den sag. Producenten havde nemlig bedt Zhang Yuans kone, Ning Dai, om at lave en video fra filmoptagelserne til reklamebrug. Da filmen blev standset fik denne video en ny drejning og nødvendighed. Den fik titlen *Discussions Caused by a Film's Filming Being Stopped* og blev en dokumentation af filmkunstens og ytringsfrihedens vilkår i Kina. I filmen fortæller en række kunstnere og kulturformidlere i Kina om, hvordan myndighederne standsede filmproduktionen, men også om behovet for en egentlig kulturpolitik og en filmlov, så både filmskabere, producenter og myndigheder ved, hvilke rammer de har at arbejde inden for – i modsætning til de stadigt skiftende regulativer og vilkårlige tilstande, der hersker i dag.

Discussions Caused by a Film's Filming Being Stopped startede som promotion-video for Zhang Yuans film *Chicken Feathers on the Ground* og endte som dokument om grænserne for ytringsfrihed i Kina.

Zhang Yuan er født i 1963 i Nanjing. Han studeres ved Beijing Filmakademi i 1985-89 og tilhører den såkaldte 6. generation af kinesiske filmskabere. Han rejste selv penge til sin spillefilmsdebut, *Mama*, som bragte ham i dyb gæld og endda blev forbudt. En kopi af filmen blev smuglet ud af Kina i 1991, og den vandt to priser ved Festival de Trois Continents i Nantes. Hans følgende film *Beijing Bastards* fulgte samme procedure, før den blev vist ved Filmfestivalen i Lausanne. Zhang Yuan har også produceret musikvideoer med den kinesiske rockmusiker Cui Jian til MTV.

Men på trods af det aktuelle tilbageslag i ytringsfriheden i kinesisk film er instruktøren og manuskriptforfatteren Ning Dai ikke i tvivl om, at situationen i Kina grundlæggende udvikler sig i retning af det bedre. Og de seneste måneders mange nye stramninger giver hende ikke anledning til stor bekymring:

'Myndighederne siger, at vores film er forbudt. Men der er ikke nogen egentlig lov imod dem,' siger hun.

Film produceret i hemmelighed

En de film, der har skabt mest opstandelse hos de kinesiske myndigheder, er Tian Zhuangzhuangs *The Blue Kite*. De gik nærmest i chock, da filmen blev vist på filmfestivalen i Cannes i foråret 1993.

Forhistorien var, at myndighederne havde forbudt instruktøren at færdiggøre filmen, da de efter anonyme tips var kommet til den konklusion, at optagelserne ikke på alle punkter svarede til det manuskript, som de havde godkendt. Det hed sig, at filmen havde en problematisk politisk tendens.

Trods forbudet lykkedes det imidlertid Zhuangzhuang i al hemmelighed at færdiggøre filmen i Tokyo, så den kunne præsenteres på Cannes 1993 og blive sendt i international distribution.

The Blue Kite spænder over årene 1953-67 og er på én gang et familiedrama og en udviklingshistorie. Filmen er fortalt i flash backs af drengen Tietou, som ser tilbage på barndommen, der er præget af moderens tre meget forskellige ægteskaber og tidens politiske turbulens. Filmen genskaber med stor omhu og detaljerigdom scener som f.eks. fælleskøkkenerne i tiden under Det Store Spring Fremad, og Kulturrevolutionens massemobilisering, politiske studiesessions og Rødgardisternes forfølgelser af bl.a. lærere.

Massekampagnerne i slutningen af 1950'erne en næppe nogensinde tidligere blevet protrætteret så levende og nuanceret på film. Og faktisk er det stadig i dag forbudt forfattere, kunstnere og filmskabere at skildre forfølgelserne under kampagnen mod højereafvigere.

I den forstand er *The Blue Kite* en politisk kontroversiel film, og det er forståeligt, at den forstyrrer de kinesiske myndigheders selv billede. Den viser den politiske histories nedslag i den enkelte menneskeskabne, men den viser også det enkelte menne-

skes liv som mere end blot en del af historien: hverdagslivets nære relationer, kærlighed og venskab, nabo-sammenhold og børnenes leg på pladsen mellem husene står i centrum i drengens Titous erindring. Og i den forstand er *The Blue Kite* først og fremmest en film om en drengs barndomsoplevelser.

Ning Dai, født i 1958 og færdiguddannet som instruktør på Det Kinesiske Filmakademi i 1989. Hun er også manuskriptforfatter (bl.a. til filmen For Fun, der er instrueret af hendes søster Ning Ying). Discussions Caused by a Film's Filming Being Stopped er hendes instruktørdebut.

The Days af Wang Xiaoshuai er en af de film, som de kinesiske myndigheder har protesteret mod, fordi den er produceret uden for det statslige filmsystem. Filmen handler om et ungt kunstnerpar, hvis kærlighed smuldrer i hverdagslivets rutiner.

Instruktøren Tian Zhuangzhuang, tilhører sammen med bl.a. Chen Kaige og Zhang Yimou den såkaldt 5. generation i kinesisk film, der skabte en ny bølge af film fra midten af 80'erne, da de udgik fra Beijing Film Akademi. Han karakteriserer filmens historier som både virkelige og oprigtige, og det bekymrer ham, at netop virkelige og oprigtige historier fører til forbud.

'Der findes for mange film, som ikke skildrer virkeligt liv. Underholdningsfilm, komedier, farcer og kungfu har selvfølgelig deres funktion. Men film er ikke udelukkende underholdning. Jeg ser det som min opgave at beskrive

historien, som jeg husker og opfatter den' erklærer Tian Zhuangzhuang. 'Desuden findes der mennesker i dag, som ikke kender noget til den historiske periode, filmen skildrer. Den større åbenhed, vi nyder i dag, har vores forældre betalt dyrt for. *The Blue Kite* er blevet til for at vise deres generation taknemmelighed.'

Og faktisk går nogle gisninger blandt de kinesiske filmfolk ud på, at myndighedernes restriktioner snarere drejer sig om kontrol for kontrollens skyld og ærgrelse over at deres forbud bliver ignoreret – end på det egentlige indhold i filmene.

Det er i hvert fald ikke helt indlysende, hvad deres kriterier er for at godkende eller afvise en film. Flere af de film, der er underlagt restriktioner er i hvert fald ikke politiske film i traditionel forstand. F.eks. er Wang Xiaoshuais sort-hvide film *The Days* en smuk og enkel historie om et ungt kunstnerpar, hvis kærlighed smuldrer bort i hverdagens ensformighed. Filmens eneste 'forbrydelse' består tilsyneladende i, at den er uafhængigt produceret. Eller måske er forbrydelsen, at filmen indledes med en lang kærlighedsscene – selv om den langt fra er pornografisk eller anatomisk afslørende, men derimod snarere en blid dvælen ved abstrakte former i lys og skygge og tekstur.

Men direktøren fra Det Kinesiske Filmbureau gjorde det klart under sit danmarksbesøg, at sex ikke må vises i kinesiske biografer. Og så er det åbenbart ligegyldigt, at *The Days* mest af alt er en film, der gør indtryk med sit enkle billedsprog – et vidnesbyrd om, at dens instruktør til daglig arbejder som billedkunstner.

Lu Liping, en af Kinas mest populære skuespillerinder, spiller moderen i The Blue Kite.

